

1 2 0 2

A Magyar Hírlap hétfői melléklete
2017. december 2.
Szerkesztette: Petán Péter
Művészeti vezető: Salát Zalán Péter

V á r a k o z á s

Juhász Gyula: Téli éjszakákon

*Az emberek, az élők és halandók
Elmúlnak tőlem lassan, csöndesen
És becsukódnak minden földi ajtók
És beborul egem és életem.
Az ifjúsággal a szerelem elmegy
A mennyei és földi szerelem,
Az örömök utolsót énekelnek
S a bánatok maradnak csak velem.*

*A bánatok s a régi, boldog ősök,
Magyar költők, tündöklő, végtelen
Dicső sorokban az áldott elődök,
Ők súgnak szellemhangokon nekem.
Balassi, Csokonai és Petőfi,
Arany, Tömörkény. És én figyelem
E hangokat, mint darvakat a téli
Magányos, hűvös, ködös éjjelen.
Lelkem szeme szent röptüket idézi
S hozzájuk hangolom az énekem...*

„Attól, hogy valaki jó katolikus és jó pap, attól még az Isten nem tartozik neki semmivel. Mi tartozunk neki”

Harminckét késszúrás

„Mélységesen igazságtalan lenne, ha az életünk egy vértanúsággal véget érne, de mi hisszük, hogy az evilági élet után van egy másik élet, amiben megkapjuk a vértanúság jutalmát” – mondta Brenner József gyémántmísés pap, a boldoggá avatás előtt álló Brenner János vértanú öccse, aki jelenleg a Veszprémi Érseki Szeminárium spirituálisa.

– A Szentszék elismerte Brenner János vértanúságát, így lehetővé vált a boldoggá avatás. Mit érez ilyenkor egy testvér? Hogyan lehet feldolgozni a testvérem vértanúságát és kanonizációját?

– Sokszor fölidézem a hatvan évvel ezelőtti eseményeket. Újmisés pap voltam, úgy értesültem az esetről, hogy ezerkilencszázötvenhét december tizenhatodikán a káplántársammal templomot rendeztünk, amikor beszaladt egy gyerek, és mondta: „Tisztelendő úr, gyorsan jöjjön, mert távirata érkezett.” Átmentem a plébániára, ahol édesapám távirata fogadott ezzel a szöveggel: „Jancsi hirtelen meghalt. Gyere haza.” Fogalmam sem volt, mi történhetett vele, hiszen egy héttel azelőtt

egészségesen láttam. Volt egy motorja, amivel a filiákba járt, azt gondoltam, talán motorbal eset érte. Elmentem a postára, hogy valakinek telefonálhassak Szombathelyre, ahol a családom élt, de a postáskisasszony azt válaszolta, hogy nem kell senkinek telefonálnom, mert ő tudja, mi történt. „A maga testvérét meggyilkolták” – mondta. Hát így tudtam meg a halálát. Borzasztó volt ezt testvéreként átélnem, de a szüleinknek még kegyetlenebb volt. Elmesélték, hogy amikor ők értesültek erről, fél órán át nem tudtak szólni, csak ültek a fotelban némán. Édesapám három évvel később meg is halt. Édesanyánk nyolcvankilenc évet élt, de haláláig nagyon szenvedett attól, hogy nem lehetett beszélni arról, hogy meggyilkolták a gyermekét. És nemcsak az volt fájdalmas, hogy meggyilkolták, hanem az is, amilyen kegyetlenül az akkori rendszer viselkedett velünk. A gyilkossági nyomozáskor eljáró rendőrség semmiféle kegyeletet vagy tapintatot nem mutatott, szinte úgy bántak még velünk, családtagokkal is, mint gyanúsítottakkal. Ez persze érthető volt, hiszen azok nyomoztak, akik a gyilkosságot végbevették. Aztán

a bírósági tárgyalásokra már meg sem hívtak bennünket.

– Erről akkor már lehetett tudni?

– Erről harmincnégy évig nem lehetett tudni a kommunizmus miatt. A nyomozás mese volt, amit előre megfogalmaztak. Mindenáron azt akarták bebizonyítani, hogy egyetlen ember gyilkolta meg, noha ez lehetetlen, mert harminckét késszúrással ölték meg, a nyakára léptek, és még élt, amikor lehúzták a domboldalon. Akkoriban ráadásul elképzelhetetlen volt, hogy egy megszervezett társaság a határsávban – ahová beutazási engedély kellett, és mindenkiről tudták, hogy hol jár – előre kitervelt gyilkosságot hajts végre, és az titokban marad a hatóságok előtt.

– Most sem lehet tudni, kik voltak?

– Eltelt hatvan év, mostanra azért neveket már lehet tudni, de ezek az emberek sosem voltak elítélve. Akire először rábizonyították, azt kétszer halálra ítélték, aztán Budapesten fölmentették és rehabilitálták, és innentől fogva kilenc évig nem volt gyilkos. Kilenc év után elővették azt a frútot, aki kihívta Jancsit a plébániáról az éjszaka közepén egy haldokló beteg-

hez, hiszen ezért indult el az Oltáriszentséggel és az olajokkal. A helyieket úgy megfélemlítették, hogy ezerkilencszáznyolcvankilencben, amikor a televízió dokumentumfilmet forgatott a gyilkosságról, a hívek még mindig nem mertek beszélni. Édesanyám legnagyobb fájdalma az volt, hogy senki soha az ő fiáról, még a püspökség, a papság sem, nem beszélt.

– És azóta mi derült ki?

– Fennmaradt egy levél Budapestre címezve, ami beszámol arról, hogy a helyiek az államra gyanakszanak, ezért találni kell egy gyilkost, hogy eloszlassák a közvélekedést. Mindenki tudta, hogy a gyilkosság a pártnak jött kapóra, hiszen egyébként nem lett volna értelme. Mi értelme lett volna egy huszonhat éves papot meggyilkolni? A róla szóló dokumentumok nagy részét megsemmisítették a rendszerváltoztatáskor, de ami megmaradt, abból kiderült, hogy a bátyám nagyon jól bánt a gyerekekkel, szerették őt a fiatalok és a hívek is, az iskolások állandóan a plébánián voltak. Ez pedig szúrta az államhatalom szemét.

Harminckét késszúrás

Brenner József: És amikor végül megérkezett a koporsó, fölsírt a templom

Fotó: Varga Imre

Folytatás az I. oldalról

- Gondolom, nem csak ő volt veszélyben.
- A plébánosát ugyanebben az időben nagyon megverték és meghurcolták. Gyanúsítottként hallgatták ki, megrázatták árammal, megfélemlítették, hiába volt teljesen világos, hogy másutt tartózkodott akkor. Abban az időben, ezerkilencszázötvenhétben egyébként öt papot gyilkoltak meg Magyarországon. Az egyiket az ablakban találták meg, a másikat két ajtó közé szorították. Itt, Veszprém mellett, Ósküben a káplánt a kútba dobták, Szegeden pedig a Tiszába.
- Mindegyiküket azért, mert a rendszer szemében szálkák voltak?
- Nem volt két egyforma eset. De az biztos, hogy az ifjúsággal való foglalkozás mindenütt gyanús volt. A testvérem esete abban különleges, hogy szolgálat közben gyilkolták meg.
- A szentgotthárdi plébános, akit kihívtak akkor éjjel, nem keveredett bele?
- Nem, ő csak az Oltáriszentségért ment ki, őt nem bántották.
- De azért ő csak tudta, hogy mi történt?
- Annyit tudott, amennyit látott: egy harminckét késszúrástól elvérzett huszonhat éves papot halva. Mit tudhatott volna a gyilkosságról mondani?
- Arra próbálok csak magyarázatot találni, hogy az egyházon belül miért nem lett hatalmas hír egy ilyen nyilvánvaló vértanúság...
- Azért, mert az egész egyházat – papoktól a püspökökig – megfélemlítették. Ki mert volna beszélni akkor erről? Aki kinyitotta a száját, azt azonnal elvették, és ez néha még rosszabb is volt, mert nem mindenkit gyilkoltak meg út közben. Volt, akit éveken át rendszeresen kínoztak és megnyomorítottak. Hatalmas besúgóárdá volt, még ami papok között hangzott el, az is kiszivárgott, annak is maradt lenyomata.
- Mégis valahogyan fennmaradt a vértanúság emlékezete ezerkilencszáznyolcvan-kilencig.

- Igen, ez a falun, Rábakethelyen múlt. Éppen advent harmadik vasárnapjára gyülekeztek reggel, de zárva volt a templom, és nem jött a káplán. Legtöbben azt gondolták, hogy biztos elaludt, de aztán följött a plébániai házvezetőnő, és azt mondta: „Ne keresék a tisztelendő urat, mert Zsidán az iskola mellett halva fekszik, az éjjel meggyilkolták.” Ekkor az egész gyülekezet megindult Zsidára. Mindenki tudta tehát, mi történt, de a hívek négy faluban is meg lettek félemlítve. A temetés is furcsán zajlott. Kitűzték a napját, összegyűlt a nép, tele volt a szalézi templom, de nem hozták a koporsót. Mindenki, a püspök, a papság, a hívek vártak, több mint háromnegyed órát, sőt közben civilek jártak körbe és suttogták a híveknek, hogy menjenek haza, nem lesz itt semmi. De senki nem ment haza. És amikor végül megérkezett a koporsó, fölsírt a templom. Ez nagyon meható volt. A falu tehát tudott mindent, de mivel határsáv volt, nem nagyon lehetett odamenni. Én is csak harmincegynéhány év múlva láthattam a helyszínt, ahol a bátyámat meggyilkolták.
- Értem, tehát senki nem beszélt erről, csak mindenki tudta. A rendszerváltoztatáskor pedig végre nyílt a válhatott Brenner János vértanúságának tisztelete, ha jól értettem.
- Egy pap ismerőssémmel ezerkilencszázkilencven elején lementünk Szentgotthárdra. Bementünk a polgármesteri hivatalba, hogy szerelnék egy keresztet állítani arra a helyre, ahol a bátyámat megtalálták. A polgármester pedig megkérdezte: miért nem egy emlékkápolnát állítanak? Azt válaszoltuk, hogy azért, mert az pénzbe kerül. Ekkor jött az ötlet, hogy csináljunk egy alapítványt, amiben benne van a szentgotthárdi és a rábakethelyi plébánia is. Hárommillió forint gyűlt össze, aztán egy jótévő kiegészítette, és felépülhetett a Jó Pásztor-kápolna. Ezután indult el a boldoggá avatás.

- Mit szolt ehhez a család? Az édesanyjának megnyugtató volt, hogy végre nem kellett hallgatni?
- Igen, a rendszerváltoztatást és a keresztállítási törekvésünket még megérte, és megérte, hogy beszélni lehetett a meggyilkolt fiáról.
- Elindult tehát a boldoggá avatás, és tíz esztendeje lezárult az egyházmegyei szakasz.
- Kétezer-hatban lett szombathelyi püspök Veres András, aki addigra már ismerete az ügyet, és azt mondta, a bátyám halálának ötvenedik évfordulójára Rómába küldjük a dokumentumokat. És ha nem is a kerek évfordulóra, december tizenötödikére, de kétezer-nyolc január elejére sikerült lezárni az egyházmegyei szakaszt.
- Mi történt utána, mostanáig?
- Az ügyet előrelendíteni nem nagyon lehetett, Rómában vizsgálták, de a hívek nagyon türelmetlenek voltak, sürgették volna, hogy a Szentszék elismerje a vértanúságot.
- Ha jól tudom, közben Brenner János nevét megkapta egy oktatási intézmény, imaközösség is alakult, zárandoklatokat szerveztek, terjedt a tisztelete.
- Elég sokan ismerték a történetét addigra, és engem is egyre többen és több helyre hívtak meg előadást tartani, beszélni róla, hiszen tudtam a vértanúságáról, a gyilkosságról, sőt én őriztem a bátyám személyes tárgyait. Sokfelé jártam az utóbbi években belföldön és külföldön is. A bátyámról elnevezett iskola nevelési központ, óvoda, általános iskola, gimnázium és kollégium működik benne.
- Hogyan alakult az ön életpályája ezerkilencszázötvenhét után? Hogyan tudta a hivatását gyakorolni annak tudatában, hogy a színtén pap bátyja vértanúhalált halt?
- Furcsamód szerintem János halála egy kicsit védett engem. Nem bántottak utána, mert őt mindenki ismerte Vas megyében és a Szombathelyi egyházmegyében. Volt korábban egy-két kalandom, megjártam én is a Gyors-

kocsi utcát Budapesten, de úgy éreztem mégis, hogy nem kell féltennem az életemet.
- Ezekről a „kalandokról” azért meséljen egy kicsit, kérem.
- Nem olyan izgalmas a történet, ezerkilencszázötvenhat-ötvenhétben történt, a forradalommal függött össze. Budapesten a Közpon-ti Szemináriumban stencilezték Mindszenty bíboros és XII. Piusz pápa beszédeit, s tetek hozzá egy forradalmi naplót. Ebből harmincnyolc példányt lehoztak Szombathelyre. Akkor véletlenül a püspökvárban voltam titkár, mert a forradalomban megfutott félel-mében a titkár és az irodaigazgató, a püspök pedig engem hívott be karácsony előtt segíteni. A budapesti kispap pedig énhozzám hozta be a sokszorosított beszédeket. Ezt az ügyet a következő év május-júniusára felgöngyölték, engem pont a szentelésem után vettek elő. Rajtam keresték a másolatokat. Neveket kérdeztek, hogy kikhez juttattuk el. Otthon voltam a szüleimnél, házkutatást tartottak, embereket kerestek, de én azt gondoltam, hogy a másolatokat keresik éjjel két órakor, s meg akartam gyűjtani azokat. Szerencsére nem gyulladt meg. Utólag belegendoltam, jó is, mert feltűnő lett volna, hogy valaki az éjszaka közepén éget. Következő nap visszamentem Győrbe, de akkor meg ott volt házkutatás a szemináriumban. Aztán László bátyámmal tévesztettek össze bennünket, s tévedésből őt vitték föl először a Gyorskocsi utcába, de ő nem tudott az egészről semmit. Aztán a nyomozó megkérdezte, van-e testvére, erre mondta, hogy van, kettő is, hiszen Jancsi akkor még élt. Ekkor letelefo-náltak a pincébe, és az ott lévő papot megkér-dezték, melyik Brennerről van szó. Így derült ki, hogy engem keresnek. Másnap jött is a tele-fon. Az volt a szerencse, hogy miután a test-véremet kiengedték, ő még az éjjel hazajött, és elmondott mindent. Nagy előny volt, hogy

Folytatása a III. oldalon

Folytatás a II. oldalról

tudtam, miről van szó, és tisztába kerültem azzal is, mit akarnak. Így ki tudtam beszélni magam. Ilyenben volt csak részem, de hát ennek semmi köze János testvérem vértanúságához.

- Azt viszont kiválóan megmutatja, hogyan bánt az egyházzal a rendszer...

- Igen. Sajnos a mai kispapok ezt nem nagyon értik már.

- At lehet azért adni valamiképpen ezt a tapasztalatot? Most spirituálisként foglalkozik a papneveléssel, talán fogékonnyá lehet tenni őket.

- Persze, néha szóba kerül, de össze sem lehet hasonlítani a mai helyzetet az akkorival, és szerintem ezért nehezen is tudnak belehelyezkedni a történetekbe. Ma nincs olyan, hogy valakit azért nem vesznek föl gimnáziumba, egyetemre, mert osztályidegen, nekem viszont volt ebben részem.

- Hogyan telt a szolgálat a testvére halála után?

- Elhoztak Lentiből ezerkilencszázötvennyolc szeptemberében, hogy közelebb legyek a szüleimhez. Vasvárra kerültem egy évre, aztán Szombathelyre, ideiglenesen a szalézi templomba helyeztek káplánnak. Ez az ideiglenesség tartott harminc évig.

- Foglalkozott már akkor neveléssel?

- Nemcsak nevelni nem lehetett, de az ifjúsághoz hozzáférni sem. Minden évben megírták, hogy hány gyereknek hány órát tarthatok. Aki járni akart, de nem volt beiratva, azt kikergették a hittanról, és volt olyan év, hogy minden órám bent ült egy pedagógus is.

- Mi következett a harminc év káplánkodás után?

- Minden megváltozott a rendszerváltoztatáskor. Vissz tértek a szerzetesrendek, és mivel én szalézi plébánián voltam Szombathelyen, mennünk kellett, mert azt is visszakapta a rend. Így kaptam először plébániát Szombathely mellett, Táplánszentkereszten. Aztán onnan behelyeztek egy szombat-

helyi plébániára, ahol tizenöt évig voltam plébános és helynök. Utána nyugdíjba mentem, de nyugdíjazásomkor Márfi Gyula érsek úr megszólított, hogy ideiglenesen jöjjenek el ide, a szemináriumba spirituálisnak. És „ideiglenesen” itt vagyok már hét éve.

- Ha jól értettem, ugyanekkor már tartotta az előadásokat a testvéréről, és élesztgette az emlékezetét. Hogyan lehet ezeken a fórumokon átadni a vértanúelkületet?

- Tulajdonképp sehogyan. Egyrészt mert nem olyan időket élünk, hogy például a kispapoknak számolniuk kelljen ezzel, senki nem áll az előtt, hogy vértanú legyen. Másrészt pedig azért, mert a vértanúságra nem lehet igazán készülni, hiszen nem tőlünk függ, arra az Úristen vagy hív bennünket, vagy nem. Más dolog, hogy kiállok-e a hitem mellett egészen a halálomig, de a vértanúság hivatás.

- Akkor mi lehet a szerepe egy fiatalon, vértanúként meghalt pap boldoggá avatásának a következő papi generáció körében?

- Sok példát tud adni. János két alkalommal is kifejezte a halála előtt, hogy nem fél. Először akkor, amikor az első gyilkossági kísérletet, ekkor a motorja elé fahasábokat szórtak, túlélte. Másodszor pedig, amikor ennek hatására a püspök át akarta őt helyezni biztonságosabb helyre, de azt válaszolta, még csak két éve van ott, építi a közösséget, nem fél, maradni akar. A gyilkosság előtti estén, amikor a plébános már a filián volt, és a házvezetőnő elindult haza, megkérdezte, hogy nem fél-e egyedül a házban. Erre is azt mondta, nem félek. Azt hiszem, hogy abban az időben, amikor mindenki félt és mindenki mindent megcsinált azért, mert félt, ő példakép volt, és ebből a példaképből ma is lehet erőt meríteni. Aztán példaértékű az is, ahogy a fiatalokkal bánt. Ma már azok a fiatalok idős emberek, de még mindig emlegetik és lelkesednek iránta.

- Más típusú kihívások előtt áll az egyház ma, mint a kommunizmus idején. Lehet-e mégis valamiféle párhuzamot vonni a kommunista egyházüldözés és a mai jogi-politikai egyházellenesség között?

- A mai európai helyzet rosszabb, mint a kommunisták egyházüldözése. Az nyílt üldözés volt, amit a kereszténység az első századoktól fogva már sokszor elviselt, ez viszont ma egy alátomos, rágalmozó, lekicsinyló rombolás. De az egyházat a minőség élteti, hiszen mindig vannak jó keresztények, akikre lehet építeni. Ebből látszik, hogy az egyház nem emberi alakulat, hanem az Isten élteti.

- Nem hívők köréből, de gyakran hívőktől is lehet hallani a „hogyan engedte ezt Isten?” kérdésfelvetést, ha valami érthetetlen történik. Talán sokak fejében megfordul, hogyan lehet rendezni egy gyilkosságot Istennel.

- Az Istennel semmi rendeznivaló nincs ebben a helyzetben. Nemrég beszéltem a kispapoknak arról, hogy attól, hogy valaki jó katolikus és jó pap, attól még az Isten nem tartozik neki semmivel. Mi tartozunk neki. Ez a fajta magyarázatkeresés az ember gondolata. Mindenben benne van, hogy ha jól viselkedik, akkor az Isten majd megsegíti, pedig neki ez nem kötelessége. Ő, akitől mindent kaptunk, nem tartozik nekünk semmivel. Nem az Istent kell tehát okolni valamiért. A feldolgozáshoz kell viszont egy erős hit, de a hívő tudja, hogy az Isten szeretettel van irántunk, és hogy nem csak ez az életünk van, hanem kezdődik utána egy másik. Tény, hogy mélységesen igazságtalan lenne, ha az életünk egy vértanúsággal befejeződne. De mi hiszük, hogy az evilági élet után van egy másik élet, amiben megkapjuk a vértanúság jutalmát: az evilági cselekedeteink kiegyenlítődnek a másik életben.

Vitéz Anita

Válogatás Jókai Mór elbeszéléseiből

„Elhozom neked a hiéna megfojtott kölykeit, a viziló agyarát”

Kelet királynéja

(4.)

Az Orontes partján állunk. Jobbról a távolban látszik Emeza városa, tán inkább hihetnők a délibáb rajzolta ködképek, magas palotáival, mik a távolban egymásba mosódva csak kék körrajzaikban tűnnek elő. Közepettük a nap temploma, mint egy roppant, emberkézrakta hegy, még a messzeségből is ragyogó arany kúpféddel.

Balra sík lapályos erdőség terül, mely felé egy pompás vadászmenetet látunk vonulni. Ezer lovas, selyem és bíbor öltözékben, fegyverekkel, miknek markolatja drágakövektől ragyog, s miknek vasán csaták dicsősége, vonul félkörben az Orontes partján alá. Mögöttük ötven elefánt lépdegél, ébenfa tornyaik arab szőnyeggel betérítve, mikben bájos keleti hölgyek ülnek, meztelen karjaikon felgyűrve a patyolat öltöny, kezeikben aranyozott acél ívek s ezüst tollú nyilak. Csupán egyikében az elefántos tornyoknak ül egy férfi. Arcra, termetre az, de lélekre nem. A szegény, gyámoltalan ifjú Herode, Odenath fia első feleségétől, kinek apja lelkéből egy lehellet sem jutott; reszkető, érzékeny gyermek, ki elsápad, ha csak beszélni hall is azon veszélyekről, miken atyja és mostohája karddal szokta magát keresztülvágni, s ki most is csak úgy engedé magát a vadászatra kicsaltni, ha Zenóbia megigéré, hogy mellette fog maradni.

Zenóbia gyöngéd anyai szeretettel vevé pártfogása alá e szellemi nyomorékot; azon időben, mikor gyöngének lenni bűn volt, ő oltalmazta, kegyelte, ápolta e gyermeket, jobban, mint saját fiait.

Kettő azok közül, Timoll és Herend már csatában esett el, a harmadik, Vaballath, most is legelől lovagol apja mellett, a szegény Herodéval csak mostohája törődik, csak neki jut eszébe a lélekbeteg ifjúnak örömeiről gondoskodni, ő hoz neki tigrisvadászatról zengő madarakat, tengerviharokból ragyogó kagylókat, s vérengző csatákból bogláros csengőket, mikkel Herode el tud játszadózni, nem is gondolva arra, hogy az halállal játszott, ki ezeket hozta.

Zenóbia ott lovagol hóféhér paripáján az elefánt mellett, melynek tornyából Herode aggodalmasan tekint le hozzá, félénken kérdezősködvé: anyám, mi is bemegyünk e sötét erdőbe? vadállatokkal nem fogunk-e találkozni ottan? ugye nem

hagysz magamra? légy mellett, maradjunk itt a pálmák alatt, hallgassuk, a madarak hogy énekelnek? Nézzük a vízben a szökellő halacskákat. Nem, ne nézzünk a vízbe, mert én szédülök.

Az elefánt tulsó oldalán egy férfi lovagolt, izmos, vad tekintetű alak, ki Herode beszédjére hangosan felkacagott.

- Anyám, - szolt félénken Herode - Maeon itt lovagol mellett és kikacag, nem merek odatekinteni, mert rám néz. Érzem, hogy sötét fekete szemei rajtam függenek, kérd meg, hogy maradjon el tőlünk, én szeretem őt, de mégis félek tőle.

- Maeon, - kiálta a nő - miért nem sietsz előbbre? - Maeon Zenóbia elé lovagolva, égető szemeit a hölgyre függeszté, s dacosan kérdé tőle:

- Mivel van nekem kevesebb jogom melletted lehetni, ki férjednek öccse vagyok, mint Herodénak?

- Te férfi vagy, ő gyermek, neked erős karokat adott a sors, neki gyöngé szívét. Eredj oda, ahol veszély van.

- Nincs rám nézve nagyobb veszély, mint szemeidbe néz nem. Örömeosebbs mennék a tigris barlangjába, s pusztá kézzel fojtánám meg, örömeosebbs ülnék fel a szarvorrú hátára, mint-hogy téged lássalak, és én mégis tégedet akarlak látni, tégedet kereslek.

- Maeon! - monda a nő erényes borzalommal - arcom elpirul előtted. Még most csak a szégyen pirulása az, vigyázz, hogy a haragé ne legyen!

- Haragudjál reám. Tégy semmivé, tapodj el lábaiddal, lás-sam szemeidben a gyűlöletet, csak a hidegséget ne. Én csak szivedtől félek, nem kezeidtől.

- Minő démon szól belőled?

- Hát démon-e a szerelem? Csak egy neme van-e a szeretetnek? te szereted Odenathot és szereted Herodét: nem találkozik-e kettőjük között számomra egy kis parányi hely?

- Férjemet szeretem mint nő, fiát szeretem mint anya.

- No hát szeres engemet mint testvér.

- Odenath bátor, Herode érzékeny, hát neked mi érdemed van arra, hogy szeretetessél?

- Tudod te azt; tudod, mert mindig el akartál magadtól távolítani. Csatákban a legveszélyesb helyekre küldtél mindig, a halálhoz én álltam legközelebb mindenütt: de visszajöttem ugye

mindennűnen? nem sikerült elvesztened, és nem fog sikerülni soha. Hiába küldesz a viharos tengerbe egy rozzant naszádon, én visszajövök hozzád, hiába vettetsz oroszlánok vermébe, én kiszabadulok onnan, hiába küldesz rám bérgyilkosokat, férfi karja el nem oltath engem, ezt egyiptomi mágusok jósolták énnekem. Értettél engemet, vesztetre törhetsz. Ha te elhallgatnád is, amit mondtam, az a pulya ott fenn cifra tornyában füleit hegyezve szítte begyébe minden szavamat, s még ez órában el fog atyjának mindent mondani, de te látni fogod, hogy engem összetörni senki keze sem elég erős, s nincs oly magasság, melyről én leesve összeűzzam magamat.

- Bámullak. Nem hallottam férfit ennyi ideig beszélni egy huzamban. Ha csak azért nem hordtál fel ennyi vadat, hogy mire társaid a többit elejtik, neked is maradjon valami. Attól ne tarts, hogy üres szavaidért megbüntessen valaki, ha csak úgy nem jársz, hogy kézj-húrral hátadra nem vernek, mint olyan vadásznak, aki semmit sem lőtt.

- Értelek Zenóbia; szeretnél oly dühössé tenni szegyenemben, hogy azt a hírt vedd, miként engem valami fenevad öszszetépitt. Odamegyek, de nem veszek el ottan. Elhozom neked a hiéna megfojtott kölykeit, a viziló agyarát, a mérgekígyó fejét, hogy azokat lábaidhoz rakva elmondhassam: ugye nem vesztet el?

E szavakkal dacosan megsarkantyúzá paripáját Maeon s kopjája nyelével ráütve az elefánt ormányára, kacagva kiálta vissza futtában az egész beszéd alatt sápadtan hallgató ifjúra:

- Öcsém Herode! próbáld meg, belém tudnál-e lőni azzal a nyállal ott kezdedben? - S azzal az erdőben eltűnt.

Herode borzadva rejté el arcát palástjába.

- Anyám, ez a Maeon ugye nem jól beszél?

- Ne hallgass szavaira gyermekem, - felelt nyugodtan a nő - apád előtt is hallgasd el, amit hallottál. Bolond beszédekre nem indul meg az ég.

- Hallgatni fogok, anyám - rebege a gyámoltalan, s reszketve nyujtá tegzét a mögötte ülő rabszolgának, kérve, hogy eressze le felajzott idegét, nehogy kárt találjon tenni vele.

Folytatjuk

A 18–19. századi Pest egyik beszálló fogadója ma is áll a Kálvin tér és a Lónyay utca sarkán
Fotó: Varga Imre

Képirás (76.)

A vendégsereg vasárnaptól szombatig összesen hatszázötven akó bort és kétszázkilencvenöt akó sört engedett le a torkán – jó tudni, egy magyar akó 53,72 litert jelent –, azaz néhány nap alatt 50 765,4 liter szeszes ital fogyott el. Hogy ez az elképesztő mennyiség hány emberre jutott, arról nem szól a fáma, ám annyi bizonyos, a meghívottak vidám hangulatban ünnepelhették a frigyét az utcákon, tereken.

Pest-budai anziksz

Az első pesti kávést név szerint ismerjük, Blázsónak hívták, s 1716 körül a piacokat járva, csöngőjét rázva kínálta portékáját. Később, mikor megszédte magát, a mai Molnár utca közelében nyitott apró boltot. Huszonegy év múlva már hárman kínálták a településen a fekete levest.

Az első diákkávéházak 1780 körül nyitottak ki, s ugyanerre az időre tehető a zugkimerések fénykora is. Ez utóbbiak a hatóságilag engedélyezett boltok pincéreitől kéz alatt felvásárolták a zaccot, s azt újra lefőzve fickó néven bocsátották áruba. A 19. század elején, egészen pontosan 1809-ben Budán tizenegyet, Pesten tizenhét, huszonekét év múlva a Duna jobb partján húsz, a balon huszonnyolc kávékimerés állt.

Pest-Buda polgárai a 17. század végén nem sok jó helyre ülhettek be. A visszaemlékezők írásai szerint 1698-ban Budán egy kifőzde és három kocsmá kínálta gyenge színvonalú szolgáltatásait, s tizenhat esztendővel utóbb, 1714-ben, a Várhegy alatt még mindig csak tizenegy étkezde és félszáz ivó működött. A bővülés lassú volt, az csak a 18. század végén, a 19. elején ugrott meg így 1820-ra már ugrásszerű fejlődést tapasztalunk ezen a téren is. Pesten nyolcszáz ser- és borházról, Budán kétszáznegyven vendéglátóipari egységről szólnak a krónikások. Hat év múlva pedig már csaknem ezerkétszáz ilyen vállalkozás szolgálta a polgárok jókedvét.

Ebben az időben amúgy a rosszabb helyeken hat-tizenkét, a jobbokban pedig tizennyolc-húsz krajcárt kértek egy pohár borért. Léteztek külön „pálinkabutikok” is – igaz, ezek működése ellen a városi tanácsnokos és az egyház sokszor és sokat szólalt fel.

A hajdani Magyarországon amúgy egész fogadóhálózat működött a nagyobb kereskedelmi utak mentén. Persze az elérhető kiszolgálás nagyon különböző volt – a legtöbb vidéki helyen, azaz ahogy akkortájt emlegették, szalában, például nem is volt pohár, így mindenki a saját edényéből iszogatótt. Ágyat ugyancsak ritkán adtak, így az utasok jobb híján az asztalok alatt a földön, jó idő esetén az eresz alatt vagy a padláson töltötték az éjszakát.

Pesten-Budán persze általában más volt a módi, de azért itt is akadt olyan fogadó, ahol a fő fogást a szalonna és a kenyér képviselte, s e kategória jobb helyein esetleg akadt még füstölt csülök is. Ha pedig valaki többre vágyott, a folyton táplált szabad tűznél süthetett-főzhetett magának valamit. Inni e fapados fogadókban bort vagy vizet kínáltak – igaz, ez utóbbit nem nagyon választották eleink, mert a kutak többsége csapnivaló minőséget szolgáltatott. Ami nem is csoda, hiszen az árnyékszékek és a disznóólak a – nem egyszer a deszkás falú és tésék-lássék módon megásott – kutak szomszédságában álltak. Még a városokban is. A rossz víz érhetően indoknak is kiválóan megfelelt, amelyre hivatkozva reggelente ürömost, ebédhez és vacsorához nehéz, fűszeres zamatú borokat iddogáltak a népek.

A konyharend és tisztaság sem volt túlzott erőssége a kor emberének. Tömegével szólnak feljegyzések gondolkodó nagyjaink azon intézkedéseiről, amelyekkel higiéniaóra óhajták szoktatni az ételmezésben dolgozó szolgáltatókat.

A hanyag és nemtörődöm fogadótulajdonosokra sokan panaszkodtak. Néha odáig ment a nemtetszés, hogy a vendégek

tettelesen vettek elégtételt valós vagy vélt sérelmeikért. Arra is volt példa, hogy a személyzet kerekét oldott a dühös embekek elől, így azok a berendezésen töltötték ki bosszújukat.

Érdekes részlet a város történetéből, hogy az első, mai értelemben vett közterület-foglalási díj 1797-ben folyt be Pest város kasszájába. Befizetője a hajóhid pesti hídfőjénél lévő gyümölcs- és aszalványárus bosnyák volt. Az első személyszállító menetrendszerű postakocsik 1725-ben indultak el Pest-Budáról. A gyorskocsik 1824-től kínálták szolgáltatásaikat, míg az úgynevezett gyorsparasztok 1830-ban jelentek meg a színen. Ez utóbbiakat a hajdani Bomba-, azaz a mai Batthyány téren lehetett felfogadni, a rugózott-szíjazott könnyű szekerek a szélrózsa minden irányába, de elsősorban Bécs felé indultak, és gazdáik egyéni igényeket is kiszolgáltak.

Ma sokan panaszkodnak a Budapesten bulizó idegenekre, ám ez nem új keletű gondja a lakosságnak. Fennmaradt egy érdekes visszaemlékezés egy hetedhét határra szóló, egyhetes városi esküvőről. A vendégsereg vasárnaptól szombatig mindösszesen hatszázötven akó bort és kétszázkilencvenöt akó sört eregetett le a torkán. Jó tudni, egy magyar akó 53,72 litert jelent – azaz néhány nap alatt 50 765,4 liter szeszes ital fogyott el. Hogy ez az óriási mennyiség hány emberre jutott, arról nem szól a fáma, ám annyi bizonyos, a meghívottak vidám hangulatban ünnepelhették a frigyét az utcákon, tereken.

Arról, hogy a polgárok mennyire díjazták a murit, már nincs információ, de talán nem tévedünk, ha úgy véljük, kevésbé.

Lázin Miklós András